

דף ז.

עין משפט א.

ח"מ סימן שו פעיף ג.

- ג. ד. נתן צמר לצבע לצובעו והרתיחו הרבה ^ט ועל ידי זה נשרף ונתקלקל ולא היה בו שבח נותן לו דמי צמרו ^י.
- ג. ה. נתנו לו לצובעו אדום וצבעו שחור או צבעו מכוער, וכן אם נתן עצים לחרש לעשות מהם כסא נאה ועשה מהם כסא רע או ספסל במקום כסא ^כ, אם השבח יותר על ההוצאה נותן בעל הכלי את ההוצאה ^ל, ואם ההוצאות יותר על השבח נותן לו את השבח בלבד.
- ג. ו. אמר בעל הכלי איני רוצה בתקנה זו אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים שלי אין שומעין לו ^מ, וכן אם אמר האומן קח לך דמי עצריך או צמרך אין שומעין לו שאין אומן קונה בשבח כלי שעשה.

עין משפט ב.

ח"מ סימן שלג פעיף ה

- ה. ו. בדבר האבד אין חילוק בין קבלן לפועל ושניהם אינם יכולים לחזור
- ט. היינו הקדיחתו יורה סמ"ע ס"ק ז'. וממה שהשו"ע לא חילק בין ש"ח לש"ש כמו בסעיף ד' משמע דאין הבדל.
- י. ממשנה שם בב"ק ק' ע"ב.
- ודוקא שהקדיחתו היורה לפני שנפל בו הצבע, אבל לאחר שנפל בו הצבע והשביח נותן לו דמי צמרו ושבח, שהרי אין אומן קונה בשבח כלי וכבר הדבר שייך לבעה"ב, ומה שהפוסקים לא פירשו כך, כתב הש"ך בס"ק ד' שהם נקטו לשון המשנה. ועיין ברע"א מש"כ.
- כ. מברייתא שם ק"א ע"א.
- ל. כר"י שם במשנה ובברייתא, והרמב"ם בפ"י משכירות הלכה ד'. וכך פירשו רש"י והרא"ש אלא שהירושלמי פירש אם השבח יתר על ההוצאה בענין אחר ע"ש בסמ"ע ובש"ך מה שהאריכו וכמה חילוקי דינים.
- וכתב ה"ה שם בשם רש"י בב"מ קי"ז ע"ב ד"ה אם השבח, וד"ה נותן, ופירוש, את ההוצאה היינו דמי עצים וסמנים ושכר טרחתו של האומן כשאר שכיר יום, ולא מה שפסק עמו בקבלנות.
- ועיין בדברי הגאון באות ה' מה שפירש דברי הרמ"א וד' השיטות שבדבר.
- מ. כתב הכסף משנה טעם לדבר לפי שאמרנו אם השבח יותר על ההוצאה, ואם ההוצאה יותר על השבח והיא תקנה לכל אחד משניהם, ובזה אין מקום למה שכתב הראב"ד שאין לזה טעם ע"ש.

בהם ^ב אלא א"כ נאנס כגון שחלה הוא ^ב או אשתו או בנו, או ששמע שמת לו מת ואז יכולים לחזור.

הגה: מ"מ אינו משלם להם רק שכרם מה שעשו ^ע וידם על העליונה.

הגה: חזר בעה"ב לאחר שעבר האונס וקבלם בסתם ^ב ועשו אח"כ מלאכתו צריך לשלם להם כל שכרן ואינו מנכה להם דבר.

הגה: גם בלא חזר בו הפועל בחלה או נאנס מנכה לו בעה"ב ימי חוליו או אונסו ^ז, וה"ה למלמד שחלה שמנכין לו דמי חוליו ^ק.

י"א דאם כבר קיבל הפועל או המלמד את שכרו אין צריך להחזיר בנאנס ^ר.

הגה: מלמד החוזר בו נקרא דבר האבד ^ש. וכן סופר המקבל לכתוב ספר אחד וחוזר בו מקרי דבר האבד.

הגה: המלמדים דינם כשאר פועלים שצריכים להשכים ולהעריב ^ת כמו

- נ. במשנה בב"מ ע"ה ע"ב ובבב"מ ע"ו ע"ב.
- ודבר האבד. כתב הש"ך בס"ק כ"ג דבשוכר משרת אם יכול לעשות מלאכתו בעצמו לא היה דבר האבד ואם אינו יכול לעשות בעצמו הוי דבר האבד והכל לפי ראות עיני הדיין.
- ס. מבריייתא ע"ז ע"א.
- ובאם היה שכיר ונאלץ לברוח מחמת המגיפה כתב בפעמוני זהב דזה הוי אונס.
- ע. טור, והרא"ש בב"מ פ"ו סי' ו', ורש"י בב"מ ע"ז ע"ב ד"ה נותן לו.
- פ. והש"ך בס"ק כ"ה כתב דאין נראה לחלק בין הקדים לו שכרו או לא, ובין חזר בעה"ב וקיבלן או לא חזר וקיבלן.
- צ. מתוס' בקידושין י"ז ע"א ד"ה חלה שלש.
- ק. ונראה דגם במלמד אם חזר בעה"ב וקבלו בסתם, ולא אמר לו לנכות לו ימי חוליו, דצריך לשלם לו שכרו, שאמרינן ממה שלא התנה כשחזר אליו משמע דמחל לו. סמ"ע ס"ק י"ט.
- ר. מתשובת מיימוני סוף ספר קנין סי' ל"א, ועיין בש"ך ס"ק כ"ה מש"כ.
- ש. ה"ה שליח ציבור החוזר בו הוי דבר האבד ואינו יכול לחזור בו. כ"כ בפעמוני זהב ומלמד הוי דבר האבד כיון שכל רגע שהתינוק אינו לומד הוי פסידא דלא הדר. וסופר המקבל לכתוב ספר ג"כ הוי דבר האבד כיון שספר אחד בב' כתבי יד שונים הוא מקולקל. לפ"ז במלמד אם מעמיד לו מלמד אחר במקומו יכול לחזור בו. ועיין בש"ך ס"ק כ"ו כמה פרטי דינים בדין מלמד.
- ת. ממרדכי פ' האומנים סי' שמ"ג בשם מהר"ם.

שנתבאר בסי' של"א סעיף א'.

הגה: מלמד אסור לו לעשות מלאכתו עם הלימוד או להיות ער בלילה יותר מדאי, או למעט או להרבות באכילה^א, וכל המשנה ידו על התחתונה ומפטרין אותו.

הגה: השכיר עצמו לזמן יש לו דין פועל, אבל השכיר עצמו ללמד ספר או חצי ספר יש לו דין קבלן^ב. ועיין בסי' של"ד סעיף א'-ד'. ובסי' של"ה סעיף א' בהג"ה מדיני מלמד.

ה ז. בדבר האבוד ובלא נאנס וחזר בו, אם בעה"ב היה מוצא פועלים אחרים^ג לשוכרם כששכר את אלו ועכשיו אינו מוצא הרי זה שוכר עליהם או מטעה אותם^ד.

הגה: ואם היה מוצא פועלים אחרים לשכור והטעה את אלו, צריך ליתן כפי מה שפסק להם בפעם השניה כשעשה להטעותן^ה.

ה ח. כיצד מטען, אומר להם סלע קצצתי לכם בואו וטלו שתיים, עד שיגמרו מלאכתן ואז אינו נותן להם אלא כפי שפסק עמהם בתחילה, ואפי' נתן לידם^ו השתיים מחזיר מהם התוספת ע"פ הדין.

א. שם במרדכי בשם הירושלמי במסכת דמאי פ"ז הלכה ג'.

ב. כתב בתשובת הרא"ש כלל ק"ד סי' ד', מי ששכר מלמד לבנו לשנה ובתוך השנה מצא טוב ממנו כתב, שאינו יכול להוציאו מתחת ידו תוך זמנו כיון שהתחיל במלאכתו אם אינו פושע בה. ואם חזר בו בעה"ב צריך לשלם לו כל שכרו, כמבואר בסי' של"ה סעיף א' בהג"ה, והביאו הסמ"ע בס"ק ט"ז בהג"ה.

ג. כ"כ ה"ה בפ"ט משכירות הלכה ד' בשם הרשב"א, אבל הב"י הביא מתלמידי הרשב"א דאפי' לא היה מוצא בעה"ב פועלים אחרים הרי זה שוכר עליהן או מטען, גם בהגהות אשרי כתב כתלמידי הרשב"א. ש"ך ס"ק כ"ח.

ד. ואפי' לא התחילו עדיין במלאכה, כיון שהוא דבר האבד. כ"כ הטור והרא"ש, ובקבלן אפי' אינו דבר האבד ולא התחיל במלאכה עדיין מ"מ יכול להטעותו. ש"ך ס"ק כ"ט.

ה. כיון שעכשיו בשעה שבא להטעותן נמצאו אחרים, לא היה לו להטעותן כיון שמלאכתו יכולה להגמר ע"י אחרים. סמ"ע ס"ק כ"ג. וכ"כ הרא"ש וה"ה שם בשם הרשב"א.

ו. כתב ה"ה שם זה פשוט מהברייתא שם בע"ז ע"ב בין בנותן יותר בין בפוסק איתו וקל וחומר משוכר עליהן.

הגה: פועל שעושה בחנם עם בעה"ב יכול לחזור בו אפי' בדבר האבוד ז.

ח"מ סימן שלג סעיף ד

עין משפט ג.

ד. פועל שכיר יום שחזר אחר שהתחיל במלאכתו שמין לו מה שעשה ונוטל וידו על העליונה ה.

הגה: בין הוקרה המלאכה ט או הוזלה. ודוקא שחזר בסתם, אבל אם אמר שחזר בגלל שהמלאכה הוקרה אין שומעין לו י.

ה. בקבלן שחזר אחרי שהתחיל במלאכתו שידו על התחתונה שמין לו מה שעתידי לעשות בין שהוזלו בעת ששכרן בין שלא הוזלו, וכן בין שהוזלה המלאכה אח"כ בין שלא הוזלה שמין לו מה שעתידי לעשות.

ז. ממהרי"ק בשורש קל"ג אות ב'. אבל פשוט דאם בעה"ב רוצה לתת לו כעת שכר והוא דבר האבד והפועל אינו רוצה אפי' בשכר לעשות, וכגון שהיו מתחילה פועלים אחרים ועכשיו אינו יכול להשיג פועלים אחרים צריך הפועל לשלם לבעה"ב כל היזיקו מדינא דגרמי. כ"כ הש"ך בס"ק ל"א.

ח. מפורש בגמ' בב"מ ע"ז ע"ב דרב פליג על רבי דוסא בחדא.

ט. כגון שכרו בח' דינרים ליום ועשה עמו חצי היום, ואפי' נתייקרה שצריך ליתן לאחד מחצי היום ו' דינרים, אפ"ה צריך ליתן לראשון ד' דינרים מחצית היום שעשה, ואין אומרים שיתן לו רק ב' דינרים כדי שתגמר המלאכה בח' דינרים כפי מה שהתנה, כ"כ הטור. וכן אם הוזלה דהיינו שמחצית היום השני יכול להשיג בב' דינרים כדי שיגמור צריך ליתן לראשון ו' דינרים, ואינו מעכב בעה"ב בידו אלא ב' דינרים להשלים המלאכה, והש"ך בס"ק י"ט העיר על האופן השני דמדוע יתן לו ו' דינרים, יותר ממה שעשה במחצית היום כפי מה סיכם איתו דהיינו ד' דינרים. וכתב שמצא בכתב ישן דדין זה ליתא ע"ש.

י. טור בשם ר"י. ובפעמוני זהב הביא ממוהר"ר מסעוד אנקאווא שרצה לדון מרמ"א זה דאם הפועל רוצה לחזור במחצית היום באומרו שרצונו לעבוד עם ראובן שנותן לו יותר על שכרו כתב, דאינו יכול לחזור וכופין אותו לעבוד עם הראשון. והרב דחה דבריו וכתב שכונת הרמ"א כאן רק לענין שאין ידו על העליונה של החוזר בו, אך ודאי שיכול לחזור ובלבד שאם בעל הבית ימצא אחר שיקח יותר על מחצית היום השני יעכב בידו, אבל הפועל יכול ללכת ולעבוד עם השני אם רצונו בכך ולא כייפינן ליה לעבוד עם הראשון. והביא ראיות לדבריו ע"ש. וגם שע"ז נאמר מקרא מלא דעבדי הם ולא עבדים לעבדים ובידו הרשות נתונה אצל מי לעבוד.

ואח"כ כתב דאם הפועל שחזר בו מחמת שמצא אחר שיתן לו יותר ואין רצונו לעבוד אצל הראשון גם אם יוסיף לו אותה תוספת בזה שומעין לו, ואין כופין הפועל לעבוד אצל הראשון עם התוספת שהשני רוצה לתת לו, שע"ז נאמר ולא עבדים לעבדים, אבל אם אומר שאם הראשון יתן לו התוספת היה מסכים לעבוד איתו בזה כופין אותו ועובד עם הראשון בלי תוספת. ועיין בפ"ת מש"כ בשם חוות יאיר.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

כיצד, קיבל ממנו קמה לקצור בשתי סלעים^ב, וקצר חציה והניח חציה, או בגד לארוג בכ' סלעים ארג חציו והניח חציו, שמין לו מה שעתידי לעשות אם היה שוה סלע וחציו, נותן לו חצי סלע או יגמור מלאכתו, ואם היה הנשאר שוה חצי סלע נותן לו רק סלע שהרי לא עשה אלא חצי מלאכה.

הגה: בעה"ב החוזר בו דינו כקבלן^ל וידו תמיד על התחתונה.

ח"מ סימן קצ סעיף י"א

י. המוכר לחבירו שדה באלף זוז ונתן לו מקצת הכסף והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הכסף, אפי' לא נשאר לו אצל הלוקח אלא זוז אחד לא קנה הלוקח את כולה^מ אע"פ שכתבו שטר או החזיק^נ וע"כ אם חזר בו הלוקח יד המוכר על העליונה, ואם רצה אומר לו הילך מעותיך או קנה מהקרקע כנגד המעות שנתת לי עד היום, ונותן לו מהזיבורית שבה^ו, וכפי השער של עכשיו.

כ. שאינו שכיר לזמן ידוע, אלא למלאכה ידועה, שם בברייתא ע"ו ע"ב וכרב דפסק כן בדף ע"ז ע"א שם.

ל. מגמ' שם ע"ו ע"א, והרא"ש בפ"ו סי' ז'.

מ. מברייתא במציעא ע"ז ע"ב ורמב"ם ריש פ"ח ממכירה. ובסמ"ע ס"ק י"א כתב דכוונת דבריו של הרא"ש דכנגד המעות שלא נתן יכול כל אחד לבטל המקח מן הדין. וכנגד הדמים שנתן יש להחזור בו הדין של ידו על התחתונה, והיינו שאם המוכר חזר בו כנגד הדמים שלא קיבל ורוצה לקיים המקח כנגד הדמים שקיבל, והלוקח אומר כיון שאתה חוזר מהמקח נגד הדמים שלא נתתי לך עדיין א"כ אני אחזור מהכל, בזה יש ללוקח החוזר בו אף נגד הדמים שנתן דין ידו על התחתונה, כלומר שיכול המוכר לסלקו במעות או בזיבורית שבנכסיו וכשער של עכשיו דאין דינו בבינונית כבעל חוב, משום שלא שייך בו נעילת דלת בפני לוויין.

ואם הלוקח חוזר בו רק כנגד הדמים שלא נתן עדיין, והמוכר אומר כיון שאתה חוזר כנגד הדמים שלא נתת עדיין אני חוזר בי מהכל, יש למוכר החוזר בו כנגד הדמים שקיבל דין ידו על התחתונה, והיינו שהלוקח יכול לכופו שימכור המוכר כל אשר יש לו ויתן לו רק מזומנים, ואם הלוקח רוצה יכול לכופו אף שיש לו מעות ליתן לו קרקע דוקא מעידית שבנכסיו כשער של עכשיו, רק שאינו יכול לכופו בקיום מקצת המקח של קרקע זו.

ועיין בביאורים ס"ק ו' דהעלה לעיקר כדברי הר"ן שחלק על הרא"ש ושם בפירושו הדברים לדעת הר"ן.

ועיין בפעמוני זהב שהסתפק בסרסור שהוא עייל ונפיק אזוזי אם דינו כמו בעל הבית או כמוכר מפני רעתה ואפי' עייל ונפיק קנה.

נ. ה"ה אם קנה בקנין סודר. כ"כ הטור. סמ"ע ס"ק י"ב.

ס. דצריך לקבל עליו החוזר בו היזק הניכר. וה"ה במטלטלין שראויים לחלק. כ"כ הט"ז.

ואם חזר המוכר יד הלוקח על העליונה ^ע אם רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי ונוטל מהיפה שבה וכשער שפסקו.
ואם לא היה יוצא המוכר ונכנס אצל הלוקח ותובעו ביתרת המעות קנה הלוקח את כולה, ואין אף אחד מהם יכול לחזור, ויתרת הכסף עליו כשאר החובות.

הגה: אם זקף עליו הנשאר במלוה אפי' שיוצא ונכנס אחר יתרת המעות קנה. והוא שנתן לו מקצת המעות בתורת פרעון, אבל נתן לו מקצת המעות בערבון ^פ בעלמא אפי' לא נפיק ועייל אזוזי לא קנה רק כנגד מעותיו אלא א"כ פירש ^צ שיקנה הכל. ובלא פירש שניהם יכולים לחזור ולא קנה רק מן הגרוע ^ק שבשדה ונגד מעותיו.

יא יא. מכר השדה מפני רעתה אפי' שיוצא ונכנס אזוזי קנה הכל ^ר ואין הלוקח יכול לחזור בו, וה"ה במוכר מטלטלין אע"פ שמשך הלוקח הפירות והוציאן לרשותו והמוכר נכנס ויוצא על יתרת הדמים לא קנה ויד החוזר בו על התחונה, אא"כ מכר מפני רעת המטלטלין שאז קנה הכל.

עין משפט ד. אר"ח סימן שז סעיף ז

ז. מותר לומר לחבירו בשבת האם נראה לך שתוכל להיות עמי ^ז

- ע. עיין בביאורים ס"ק ז' דדוקא כשהלוקח רוצה ליתן עכשיו כל המעות, והמוכר רצה לחזור בו משום דנפיק ועייל אזוזי ביומו אז יד הלוקח על העליונה, אבל אם הלוקח ג"כ אין לו עכשיו ליתן לו כל המעות ורוצה שימתין לו המוכר על יתרת המעות יכול המוכר לבטל כל המקח ואין יד הלוקח על העליונה בכה"ג.
- פ. היינו שאמר לו קבל מידי מקצת מעות המקח ואקנה בהן, ואם אחזור בי החזק אותם לעצמך וע"כ קוראהו ערבון. סמ"ע ס"ק י"ד.
- צ. ב"י בשם התוס' בב"מ מ"ח ע"ב ד"ה בזמן, אבל דעת רש"י והטור דדוקא המוכר צריך לגלות דעתו שמקנה לו בהן את כולו, ולא סגי באמירת הלוקח לחוד. סמ"ע ס"ק ט"ו.
- ק. כדין מוכר חצי שדה בסוף סי' רי"ח דבמוכר סתם נותן לו מהגרוע. סמ"ע ס"ק ט"ז.
- ר. מגמ' מציעא ע"ז ע"ב. ומה שעייל ונפיק אזוזי משום שירא שמא תתגלה רעתה ויחזור בו הלוקח, וגם לא כל האנשים דינא גמירי. ש"ך ס"ק ח'.

במו"ש ש, אע"פ שמתוך כך מבין ת שצריך אותו לערב לשכרו, אבל לא יאמר לו תהיה מוכן עמי לערב א.

דף ז:

עין משפט ב. יו"ד סימן קמה סעיף ד

ה. ד. בד"א בארץ ישראל ב אבל בשאר הארצות אינו אסור אלא יום הגם בלבד.

עין משפט ד. או"ח סימן קיט סעיף א

א. א. אם רצה בכל ברכה מהאמצעיות להוסיף מעין הברכה רשאי ג. הגה: וכשהוא מוסיף מתחיל בברכה ואח"כ מוסיף אבל לא יוסיף ואח"כ יתחיל בברכה ד.

א. ב. בשומע תפלה יכול לשאול כל צרכיו ה שהיא כוללת כל הבקשות.

ש. דהוי כהרהור ומותר וא"כ גם לא"י מותר, כה"ח אות ס"ב.

ת. וי דרמיזה מותר, אבל למלאכה הנעשית בשבת אסור גם ברמיזה, שם אות ס"ד מרדב"ז.

א. שגם בלשון "תהיה נכון עמי" הוי דיבור ממש ואסור, אם לא שזה לדבר מצוה.

ב. מימרא דשמואל שם בדף י"א ע"ב.

ג. וי ויותר טוב להתפלל על חולה בשומע תפלה, אבל במחשבתו יכוין בברכת רפאינו גם עליו ובפירוש יתפלל עליו בשומע תפלה ויש מתפללים בפירוש על החולה בברכת רפאינו, ברכי יוסף, ועיין בכה"ח אות א'.

ו. היה צריך לפרנסה מבקש עליה בברכת השנים לדעת מר"ן השו"ע אך להארי"י ז"ל יבקש בשומע תפלה, ואפי' הוא עשיר יבקש על מזונותיו כדי להורות שבוטח בו יתברך, מ"א ס"ק א'. ויתפלל על מזונותיו במחשבתו בברכת השנים ובפירוש בשומע תפלה, כה"ח אות ג' בשם גורי האר"י ז"ל. ובשער הכוונות כתב דראוי שכל אדם יתודה על חטאיו בתפלת לחש בשומע תפלה, ושם בכה"ח האריך בנוסח התפלה.

ד. דהוי כמפסיק בדברים אחרים בין הברכה שעדיין לא פתח בברכה, כה"ח אות ח'.

ה. וי ויזהר שלא להרבות בשאלות אלא אחת כוללת כמו זרע אנשים, ועיין בכה"ח אות ה'.

ו. כשמתפלל על אביו החולה אל יאמר אבא מרי אלא יזכיר אותו בשמו שהרי שלמה אמר דוד אבי, כה"ח אות ו'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

א. ג. לרבינו יונה כשמוסיף בברכה אמצעית אם הוא מוסיף בשביל כלל ישראל אומרה בלשון רבים^ו, ולא יוסיף אלא בסוף הברכה ולא באמצע.

ואם שואל צרכיו ממש כגון פרנסה או רפואה יכול לשאול גם באמצע הברכה^ז והוא שישאל בלשון יחיד ולא בלשון רבים.

ובברכת שומע תפלה וכן בסוף התפלה בין קודם יהיו לרצון^ח בין אחריו יכול לשאול בין בלשון יחיד בין בלשון רבים בין צרכיו ממש בין צרכי רבים.

ו. אסור לאדם להתפלל שהקב"ה יסלק הרשעים מן העולם אלא שיחזרו בתשובה שהרי אילו הקב"ה סילק לתרח לא היה אברהם אבינו ע"ה, שם אות ז' ממדרש הנעלם.

ז. ולדעת מר"ן השו"ע שפסק כהרמב"ם גם בלשון יחיד יכול להוסיף וכתב את דברי רבינו יונה לחוש להם.

ח. ולדעת הב"ח רק בסוף הברכה וכן הדין בשומע תפלה, אך דעת שאר פוסקים כדעת מר"ן שאפי' באמצע הברכה מותר להוסיף, כה"ח אות י'.

ט. היינו לרבינו יונה אבל לדעת מר"ן השו"ע אסור להפסיק קודם יהיו לרצון כמ"ש בס"י קכ"ב, מ"א ס"ק ג', כה"ח אות י"ג.